
Editörler

Prof.Dr.M.Nisa Ünalđı Coral / Prof.Dr.İsmail Zararsız

İNSAN ANATOMİSİ VE FİZYOLOJİSİ

Yazarlar

Prof.Dr.Cansu Filik İşçen
Doç.Dr. Fikriye Polat
Doç.Dr.Hakan Sert
Doç.Dr.Meltem Atabay
Doç.Dr.Nihal Dođan
Yrd.Doç.Dr.Ayşe Birhanlı
Yrd.Doç.Dr.Erdođan Usta
Yrd.Doç.Dr. F.Yasemin Günay
Yrd.Doç.Dr.Hatayi Zengin
Yrd.Doç.Dr.M. Bahadır Aktan
Yrd.Doç.Dr.Mustafa Ürey

Editörler
Prof.Dr.M.Nisa Ünalđı Coral &Prof. Dr. İsmail Zararsız
İnsan Anatomisi ve Fizyolojisi

ISBN: 978-605-9498-08-1

Kitapta yer alan bölümlerin sorumluluđu yazarlarına aittir.

1.Baskı 2013
2.Baskı 2015
3.Baskı 2017

Bu kitabın basım,yayın ve satış hakları Lisans Yayıncılığa aittir.Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik,elektronik veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz basılamaz ve dağıtılamaz.

Ofis Yayın Matbaa Kağıt San.Ltd.Şti.

Lisans Yayıncılık
Tahtakale Mah. Hicret Sokak No:8/A
Avcılar-İSTANBUL
e-posta : lisans@lisansyayincilik.com.tr
www.lisansyayincilik.com.tr

ÖNSÖZ

İnsan sağlığının korunması, iyileştirilmesi ve geliştirilmesi toplumun geleceği açısından çok önemlidir. İnsanoğlu daima kendi vücudunu oluşturan sistemleri ve sistemleri oluşturan organları merak etmiştir. Temel tıp bilimlerinden olan anatomi ve fizyoloji organların yapısını, birbirleri ile olan ilişkilerini ve fonksiyonlarını inceleyen en önemli bilim dallarıdır.

İnsan vücudunu ve işleyişinin temel sistematiğini öğretmek amacıyla hazırlanan bu kitapta, sadeleştirilmiş bir dil kullanılarak aşırı detay ve terminolojiden kaçınılmıştır. Her bir sistem ayrı ayrı ele alınmış, sistemlerin yapı ve fonksiyon ilişkisi göz önünde bulundurulmuştur. Bölüm içindeki başlıklar konudaki ana fikri verebilecek nitelikte düzenlenmiştir. Kitabın konu anlatımında görsel içeriğe önem verilmiş, organ ve organı oluşturan yapılar resim ve şekillerle desteklenmiştir. Sistemleri ilgilendiren yaygın hastalıklar, klinik özellikleri ve korunma yollarından bahsedilerek siz değerli öğrencilerin faydasına sunulmuştur. Ayrıca bireyin psikomotor gelişiminde önemli yeri olan 0-6 yaş grubu, her bir sistem açısından ele alınmıştır.

Bu kitabın hazırlanmasında bilimsel katkılarını ve emeklerini esirgemeyen değerli öğretim üyesi arkadaşlarımıza, bizleri teşvik eden ve çalışmayı bir grup anlayışı içerisinde organize ederek sonuçlandıran Lisans Yayıncılık çalışanlarına teşekkür ederiz.

İstanbul, 2013 Prof.Dr.M.Nisa Ünaldı Coral & Doç. Dr. İsmail Zararsız
Editörler

İÇİNDEKİLER

Önsöz	III
Bölüm 1	
ANATOMİ VE FİZYOLOJİYE GİRİŞ	15
1.1. Anatomi ve Fizyolojinin Tanımı	16
1.2. Anatomi ve Fizyolojinin Tarihçesi	16
1.3. Organizasyon Düzeyleri ve Homeostasi	18
1.4. Anatomi ve Fizyolojinin Önemi	20
1.5. Anatomi ve Fizyolojinin Bölümleri	21
1.5.1. Anatominin Bölümleri	21
1.5.1.1. Makroskobik Anatomi	21
1.5.1.2. Mikroskobik Anatomi	22
1.5.1.3. Gelişim Anatomisi	22
1.5.2. Fizyolojinin Bölümleri	24
1.6. Anatomik Terminoloji	24
1.7. Vücudun Bölümleri, Anatomik Düzlemler, Eksenler ve Yönler	26
1.7.1. Vücudun Bölümleri	26
1.7.1.1. Baş (caput)	27
1.7.1.2. Gövde (corpus)	27
1.7.1.3. Uzunlar (extremitalis)	28
1.7.2. Anatomik Düzlemler	30
1.7.3. Anatomik Eksenler	31
1.7.4. Anatomik Yönler	31
Yararlanılan Kaynaklar	34
Bölüm 2	
HAREKET SİSTEMİ	35
2.1. İskelet Sistemi	37
2.1.1. Kemik Yapısı	37
2.1.2. Kemik Dokusu Tipleri	39
2.1.3. Kemikleşme	39
2.1.4. Kemik Tipleri	40
2.1.5. İskeletin Bölümleri	41
2.1.5.1. Aksiyal İskelet	42
2.1.5.2. Appendikular İskelet	46
2.1.6. Eklemler	50

2.2. Kas Sistemi	52
2.2.1. İskelet Kası (Çizgili Kas)	53
2.2.1.1. İskelet Kası Tipleri	56
2.2.1.2. Kasılma Tipleri	57
2.2.1.3. İskelet Kasının Adlandırılması	57
2.2.1.4. Vücut Kasları	58
2.2.2. Düz Kas	59
2.2.3. Kalp Kası	60
2.3. Hareket Sisteminin Geliştirilmesinin 0-6 Yaş Dönemindeki Önemi	61
Yararlanılan Kaynaklar	63

Bölüm 3 DOLAŞIM SİSTEMİ

3.1. Kan	66
3.1.1. Kanın Görevleri	66
3.1.2. Kanın Yapısı	67
3.1.2.1. Plazma	67
3.1.2.2. Kan Hücreleri	68
3.1.3. Kanın Pıhtılaşması	71
3.2. Kalp	72
3.2.1. Kalbin Yapısı	72
3.2.2. Kalbin Çalışması	74
3.2.2.1. Kalbin Çalışmasını Etkileyen Faktörler	75
3.3. Kan Damarları	75
3.3.1. Atar Damarlar (Arterler)	76
3.3.2. Toplar Damar (Venler)	76
3.3.3. Kılcal Damarlar (Kapiller)	76
3.3.4. Kan Basıncı	77
3.3.5. Kanla Vücut Hücreleri Arasındaki Madde Alış Verişi	78
3.3.6. Kanın Damarda Hareketini Sağlayan Etkenler	78
3.4. Kan Dolaşımı	79
3.4.1. Küçük Dolaşım (Pulmoner Dolaşım)	79
3.4.2. Büyük Dolaşım (Sistemik Dolaşım)	80
3.5. Dolaşım Sistemi ve 0-6 Yaş Grubu Çocuklar	80
Yararlanılan Kaynaklar	82

Bölüm 4 LENF VE BAĞIŞIKLIK SİSTEMİ

4.1. Lenf Sistemi	84
4.1.1. Lenf Kapilleri (Kılcalları)	85
4.1.2. Lenfatik Damarlar	85

4.1.3. Lenf Kanalları	85
4.1.4. Lenfoid Organlar	87
4.1.4.1. Birincil Lenfoid Organlar	87
4.1.4.2. İkincil Lenfoid Organlar	89
4.2. Bağışıklık Sistemi	91
4.2.1. Nonspesifik Bağışıklık	92
4.2.2. Spesifik Bağışıklık	93
4.2.3. Antikorlar (İmmünoglobulinler)	94
4.2.4. Bağışıklık Tipleri	95
4.3. Bağışıklık Sisteminin 0-6 Yaş Dönemindeki Önemi	96
Yararlanılan Kaynaklar	98

Bölüm 5

SOLUNUM SİSTEMİ

	101
5.1. Üst Solunun Sisteminin Temel Organları	103
5.1.1. Burun	103
5.1.2. Nazal Kavite	104
5.1.3. Farinks (Yutak)	105
5.2. Alt Solunun Sisteminin Temel Organları	105
5.2.1. Larinks (Gırtlak)	105
5.2.2. Trakea (Soluk Borusu)	107
5.2.3. Akciğerler (Pulmones)	108
5.2.4. Diyafram	112
5.3. Solunum Sisteminin Mekanikliği	112
5.3.1. Hava Basıncı	112
5.3.2. Negatif Basınç Solunumu	113
5.3.3. Akciğer Kapasitesi	113
5.4. Solunumun Düzenlenmesi ve Kontrolü	115
5.4.1. İspirasyon Merkezi	115
5.4.2. Kemoreseptörlerin Yeri	116
5.4.3. Hiperventilasyon	118
5.4.4. Hipoventilasyon	118
5.4.5. Solunuma Etki Eden Diğer Faktörler	118
5.5. Gaz Alışverişi	121
5.5.1. Dalton'un Kısmi Basınçlar Kanunu	121
5.5.2. Henry Kanunu	122
5.5.3. Dış Solunum	122
5.5.4. İç Solunum	123
5.6. Gazların Taşınması	125
5.6.1. Oksijenin Taşınması	125
5.6.2. Karbondioksitin Taşınması	127
5.7. Akciğer Solunumu (Pulmoner Ventilasyon)	128

5.8. Yaygın Solunum Sistemi Hastalıkları	131
5.9. Erken Çocukluk (0-6 Yaş) Döneminde Solunum Sisteminin Önemi	133
Yararlanılan Kaynaklar	135

Bölüm 6 SİNDİRİM SİSTEMİ

6.1. Beslenme ve Metabolizma	137
6.2. Ağız	138
6.2.1. Dişler	139
6.2.2. Tükürük Bezleri	140
6.2.3. Dil	141
6.2.4. Damak	143
6.3. Yutak (Farinks)	143
6.4. Yemek Borusu (Özefagus)	144
6.4.1. Yutma İşlemi	145
6.5. Mide (Gaster)	145
6.6. İnce Bağırsak (Intestinum Teneu)	147
6.6.1. İnce Bağırsak Mukozasının Yapısı	148
6.6.2. İnce Bağırsak Sekresyonunun Kontrolü:	149
6.7. Kalın Bağırsak (Intestinum Crassum)	150
6.8. Sindirim Sistemine Yardımcı Organlar	151
6.8.1. Karaciğer (Hepar)	151
6.8.2. Safra Kesesi (Vesica Biliaris, V: Fellae)	153
6.8.3. Pankreas	153
6.9. Besinlerin Sindirimi ve Emilimi	154
6.9.1. Karbonhidratların Sindirimi ve Emilimi	154
6.9.2. Proteinlerin Sindirimi ve Emilimi	155
6.9.3. Yağların Sindirimi ve Emilimi	155
6.9.4. Suyun Emilmesi	155
6.9.5. İyonların Emilmesi	156
6.9.6. Vitaminlerin Emilmesi	156
6.10. Sindirim Sistemi Hastalıkları	156
6.11. 0-6 Yaş Döneminde Beslenme ve Önemi	158
Yararlanılan Kaynaklar	161

Bölüm 7 BOŞALTIM SİSTEMİ

7.1. Böbrekler	163
7.2. Böbreği Dıştan Saran Kılıflar	165
7.3. Böbrek Kesitinin Makroskobik Özellikleri	165
7.4. Böbreğin Mikroskobik Yapısı	166

7.4.1. Nefron	169
7.5. Nefron Tipleri	172
7.6. Jukstaglomerüler Aygıt	173
7.7. Böbrek Kan Damarları	174
7.8. Böbrek İşlevleri	176
7.8.1. Filtrasyon	176
7.8.1.1. Glomerulus Fonksiyonu	179
7.8.2. Geri Emilme (Reabsorbsiyon)	180
7.8.2.1. Proksimal Tübülde Geri Emilme	181
7.8.2.2. Henle Kulplarındaki Geri Emilme	182
7.8.2.3. Distal Kıvrımlı Tübülde Geri Emilme	182
7.8.3. Salgılama (Sekresyon)	183
7.9. Üreterler	183
7.10. Mesane (İdrar kesesi, İdrar torbası)	184
7.11. Üretra	185
7.12. Boşaltım Sisteminin Geliştirilmesinin 0-6 Yaş Dönemindeki Önemi	185
Yararlanılan Kaynaklar	187

Bölüm 8

ENDOKRİN SİSTEM(İÇ SALGI SİSTEMİ)

8.1. Hipofiz Bezi	192
8.1.1. Ön Lob	192
8.1.2. Arka Lob	194
8.2. Epifiz Bezi	194
8.3. Tiroid Bezi (Glandula Thyroidea)	195
8.3.1. Tiroid Hormonlarının Görevleri	196
8.3.2. Tiroid Bezi Hastalıkları	196
8.3.3. Kalsitonin Hormonu	197
8.4. Paratiroid Bezi	198
8.5. Böbreküstü Bezleri	199
8.5.1. Kabuk Tabakası	199
8.5.2. Öz (Medulla) Tabakası	201
8.6. Pankreas Bezi	201
8.7. Gonadlar	203
8.7.1. Testis ve Hormonları	204
8.7.2. Ovaryum (Yumurtalık) ve Hormonları	204
8.8. Timus Bezi	204
8.9. Hormon Üreten Diğer Organlar	205
8.10. Hormonların 0-6 Yaş Dönemindeki Önemi	206
Yararlanılan Kaynaklar	208

Bölüm 9		
ÜREME SİSTEMİ		209
9.1. Erkek Üreme Sisteminin Anatomisi		211
9.1.1. Erkek Üreme Sisteminin Genel Anatomisi		211
9.1.2. Erkek Üreme Sisteminin Kısmi Anatomisi		211
9.1.2.1. Skrotum (Testis Torbası)		211
9.1.2.2. Testisler		213
9.1.2.3. Penis		214
9.1.2.4. Erkek Kanal Sistemi		215
9.1.2.5. Yardımcı Bezler		216
9.1.2.6. Semen		217
9.2. Erkek Üreme Sisteminin Fizyolojisi		217
9.2.1. Ereksiyon		217
9.2.2. Boşalma		217
9.2.3. Spermatogenez		218
9.2.3.1. Mayoz Bölünme		220
9.2.3.2. Spermatogenez		221
9.2.3.3. Destekleyici Hücrelerin Rolü		223
9.2.4. Erkek Üreme Fonksiyonunun Hormonal Düzenlenmesi		223
9.3. Dişinin Üreme Sisteminin Anatomisi		224
9.3.1. Dişi Üreme Sisteminin Genel Anatomisi		224
9.3.2. Dişi Üreme Sisteminin Kısmi Anatomisi		225
9.3.2.1. Yumurtalıklar (Ovaryum)		226
9.3.2.2. Dişi Kanal/Tüp Sistemleri		226
9.3.2.3. Dış Genital Bölgeler		229
9.3.3. Meme Bezleri		229
9.4. Dişinin Üreme Sisteminin Fizyolojisi		230
9.4.1. Oogenez (Yumurta Oluşması)		230
9.4.2. Ovari (Yumurtalık) Döngüsü		232
9.4.3. Ovari Döngüsünün Hormonal Regülasyonu		235
9.4.3.1. Yumurtalık Döngüsünün Oluşturulması		235
9.4.3.2. Yumurtalık Döngüsü Sırasındaki Hormonal Etkileşimler		235
9.4.3.3. Uterin ya da Menstrüasyon Döngüsü		235
9.4.3.4. Östrojen ve Progesteronun Uterus Dışı Etkileri		238
9.5. Üreme Sisteminin Gelişimsel Özellikleri		239
9.5.1. Embriyolojik ve Fetal (Cenine İlgili) Olaylar		239
9.5.1.1. Genetik, Eşey Organsal, Fenotipik ve Psikolojik Cinsiyet		240
9.5.1.2. Genetik Cinsiyetin (Eşeyin) Belirlenmesi		242
9.5.1.3. Üreme Sisteminin Eşey Farklılaşması		242
9.5.1.4. Eşey Bezlerinin Skrotuma İnişi		244

9.5.1.5. Cinsiyetin Belirlenmesindeki Dengesizlikler	245
9.5.2. Puberte/Ergenlik/Bluğ Çağı	247
9.5.3. Menapoz	247
9.5.4. Andropoz	248
9.6. Hamilelik ve İnsan Gelişimi	248
9.6.1. Yumurtadan Zigota	248
9.6.2. Embriyonik Gelişim	251
9.6.2.1. Klivaj ve Blastosit Oluşumu	251
9.6.2.2. İmplantasyon	252
9.6.2.3. Plasentasyon	252
9.6.3. Embriyonik Gelişim: Gastruladan Fetüse	253
9.6.4. Organogenez	254
9.6.5. Fetal Gelişim	256
9.6.6. Hamileliğin Anne Üzerindeki Etkisi	256
9.6.7. Parturasyon (Doğum)	259
9.6.7.1. Doğum Sancısının Başlaması	260
9.6.7.2. Doğum Evreleri	260
9.6.8. Bebeğin Uterus Dışı Yaşama Uyarlanması	261
9.6.9. Laktasyon (Emzirme ya da Sütlenme)	262
9.7. Üreme Sistemin Sorunları ve Sağlığı	263
9.7.1. Her İki Eşeyi de Aynı Anda Etkileyen Sorunlar	263
9.7.2. Eşeyleri Tek Başına Etkileyen Sorunlar	264
9.7.2.1. Erkek Eşeyde Ortaya Çıkan Sorunlar	264
9.7.2.2. Dişi Eşeyde Ortaya Çıkan Sorunlar	265
9.8. Üreme Sisteminin Geliştirilmesinin 0-6 Yaş Dönemindeki Önemi	266
Yararlanılan Kaynaklar	268

Bölüm 10

MERKEZİ VE PERİFERİK SİNİR SİSTEMİ

10.1. Sinir Sistemi (Systema Nervosum)	269
10.1.1. Sinir Sisteminin Görevleri	270
10.1.2. Sinir Sisteminin Özellikleri	271
10.2. Sinir Hücrelerindeki Elektrokimyasal Olaylar Membran Potansiyeli	272
10.2.1. İmpuls Sayısını etkileyen Faktörler	273
10.3. Merkezi Sinir Sistemi	273
10.3.1. Merkezi Sinir Sistemi Hücreleri	275
10.3.2. Beyin	276
10.3.3. Beynin Yapısı	277
10.3.4. Beynin Konjenital Anomalileri	279
10.3.5. Parkinson Hastalığı	280

10.4. Omurilik	280
10.5. Periferik Sinir Sistemi	281
10.5.1. Elektriksel İletim	283
10.5.1.1. Spinal Sinirler	284
10.5.2. Otonom Sinir Sistemi (Visseral – Vegetatif Sinir Sistemi)	285
10.6. Sempatik Sinir Sistemi (SSS)	286
10.7. Parasempatik Sinir Sistemi (PSS)	286
10.8. Periferik Sinir Yaralanmaları	288
10.9. Periferik Sinir Dejenerasyonu	289
10.10. Travmatik Periferik Sinir Zedelenmeleri	289
10.11. Sinir Sisteminin Gelişimi ve 0-6 Yaştaki Önemi	289
10.11.1. Piaget 'nin Evre Teorisi	290
10.11.2. Bebeklik Döneminde (0-2 yaşta) Devinsel Gelişim	292
10.11.3. Okul Öncesi Dönemde (3-6 Yaşlar) Devinsel Gelişim	293
Yararlanılan Kaynaklar	295

Bölüm 11

DUYU ORGANLARI (ORGANA SENSUUM)	297
11.1. Özel Duyular	300
11.1.1. Görme Organı (Organum Visuale)	300
11.1.1.1. Göz Küresi (Bulbus oculi)	300
11.1.1.2. Göz ve Çevresindeki Yardımcı Organlar	304
11.1.1.3. Görmenin Fizyolojik Temelleri	304
11.1.1.4. Görme Kusurları	305
11.2. Koku Alma Organı (Organum olfactorium)	310
11.2.1. Burunda Oluşabilecek Rahatsızlıklar	312
11.2.2. Burun Rahatsızlıklarının 0-6 Yaş Dönemi Çocuklardaki Önemi	313
11.3. Tat Organı (Organum Gustatorium)	314
11.3.1. Dilde Oluşabilecek Rahatsızlıklar	316
11.3.2. Tat Alma Bozuklukları Nedenleri	317
11.4. İşitme ve Denge Organı (Organum Vestibulocochleare)	317
11.4.1. Kulak Anatomisi	318
11.4.1.1. Kulaklarımızın Bölümleri	318
11.4.2. İşitmenin Fizyolojisi	319
11.4.3. İşitmenin Sınırları	3230
11.4.4. Kulakta Oluşabilecek Rahatsızlıklar	320
11.4.4.1. Orta Kulak İltihabı (Otitis Media)	320
11.4.4.2. Kulak Kiri (Buşon)	321
11.4.4.3. Kulak Çınlaması	321

11.4.4.4 Gürültünün Zararları	322
11.4.4.5. Sağırılık	322
11.4.4.6. Sağırılık-Dilsizlik	322
11.4.4.7. Denge Duyusu	322
11.4.4.8. Baş Dönmesi (Vertigo)	323
11.4.4.9. Deniz veya Taşıt Tutması	324
11.4.4.10. Kulak Rahatsızlıklarının 0-6 Yaş Grubu Çocuklardaki Önemi	324
11.5. Genel Duyular	325
11.5.1. Deri (Derma)	325
11.5.1.1. Derinin Katmanları	326
11.5.1.2. Deride Bulunan Salgı Bezleri	327
11.5.1.3. Kıllar	328
11.5.1.4. Tırnaklar	328
11.5.1.5. Duyu Organı Olarak Deri	329
11.5.1.6. Deride Oluşabilecek Rahatsızlıklar	331
Yararlanılan Kaynaklar	334

